A török gazdaság aktuális helyzete – szeptember

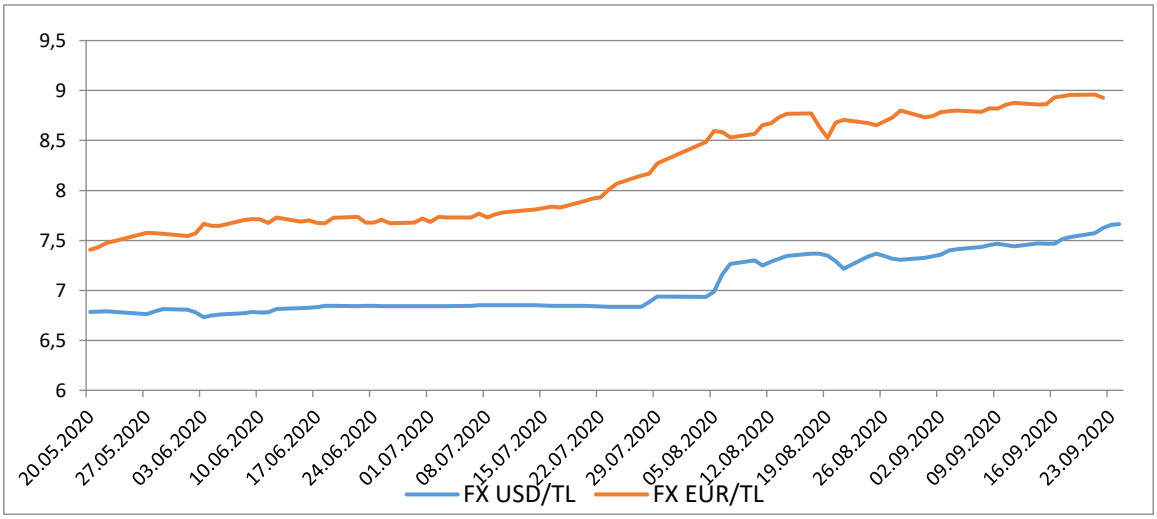
A szeptemberi adatok szerint a török gazdaság továbbra is a járványhelyzet okozta visszaesésből fakadó gazdasági nehézségek elhárításán fáradozik. A hivatalos statisztikák bizakodásra adnak okot, de a sokat hangoztatott strukturális változások továbbra sincsenek napirenden. Kérdés, hogy a Berat Albayrak kincstári és pénzügyekért felelős miniszter által bejelentett „Új Gazdasági Program 2021-2023" elnevezésű terv milyen mértékben lesz képes a török gazdaságot ismét növekvő pályára állítani. Szintén szeptemberi fejlemény, hogy a szaúdi vezetés szeptember végén teljes egészében leállította a Törökországból érkező importot, valamint, hogy ezzel párhuzamosan jelentősen bővült az Ankara által korábban bevezetett importvámok köre.

A török líra dollárral és euróval szembeni gyengülése szeptemberben is folytatódott annak ellenére, hogy a központi bank továbbra is igyekszik felvásárolni a bankszektor valuta készleteit. Ezt a folyamatot az alapkamat 2 százalékpontos emelése (8,25%-ról 10,25%-ra), valamint a török líra lekötésekre vonatkozó, 10%-os ún. forrásadó csökkentése sem tudta megállítani. Míg év elejéhez képest a török fizetőeszköz a dollárral szemben mintegy 25%-os értékvesztést könyvelhetett el, az euró árfolyama újabb lélektani határt átlépve elérte a 9 lírát. A nyár eleje óta nyomás alatt álló **török líra** helyzetét a geopolitikai fejlemények sem erősítik.

	2020. szept. 4.	2020. szept. 11.	2020. szept. 18.	2020. szept. 25.	2020. szept. 29.	2020. okt. 2.
1 Euro = … TRY	8,7822	8,8228	8,9295	8.8050	9.1281	9.0598
1 US dollar = … TRY	7,4133	7,4553	7,5344	7.5546	7.8080	7.7288

A török líra euróval és dollárral szembeni gyengülése (2020. szeptember 4. – október 4.)

Az év második negyedévében a török **GDP** 11, a gazdaság 9,9%-os visszaesést könyvelhetett el a szeptember 15-én közzétett hivatalos statisztikák szerint. A járványhelyzet továbbra is elsősorban a szolgáltató szektort érintette, mely országos átlagban 25%-kal esett vissza. Az építőipar és a kivitelezési szektor szintén a jelentős mértékben visszaszoruló szektorok közé sorolható, csakúgy, mint a kereskedelem. Ezzel szemben a mezőgazdaság a második negyedévben már 4%-os, az informatikai és kommunikációs szektor 11%-os, a pénzügyi és biztosítási szektor pedig 27,8%-os növekedést tudott produkálni.

EUR/TR és USD/TR árfolyam alakulása

Az **államháztartási hiány** a januártól a nyár végéig eltelt időszakban mintegy 16,7 milliárd dollárra nőtt, ami a tavalyi év hasonló időszakához képest 63%-os emelkedést jelent.

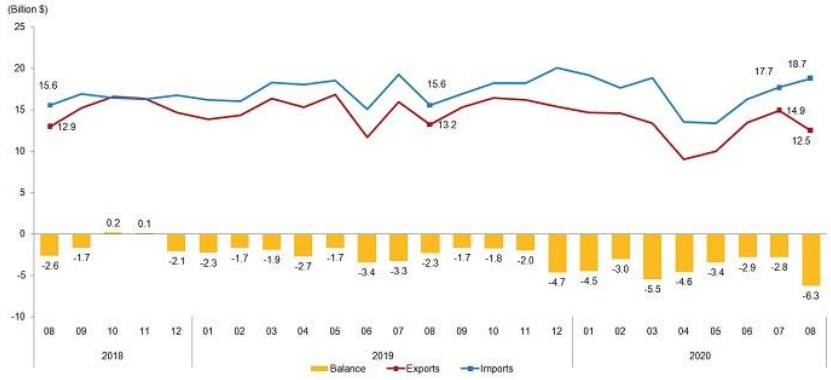
A szeptember 10-én nyilvánosságra hozott 13,4% százalékos **munkanélküliségi** ráta a tavalyi év hasonló időszakához képest 0,4%-os növekedést mutat. A 15 évesek és annál idősebbek

esetében a statisztika 2019-hez viszonyítva 152 ezres emelkedést mutat, ami így jelenleg 4,1 millió munkanélkülit takar. Ezeket a számokat azonban kellő forráskritikával kell kezelni, hiszen az elbocsátási moratórium miatt a valóban munka nélkül maradtak jó eséllyel még nem jelennek meg a kimutatásokban.

A szeptember 29-én meghirdetett, 2023-ig érvényben lévő **Új Gazdasági Program** keretében a kormány igyekezett nagy hangsúlyt fektetni a munkahelyek védelmére. A tervezet elsősorban a 25 év alattiak, valamint az 50 év felettiek munkába állítására, továbbá az aktív munkavállalók továbbképzésére összpontosít.

A **külkereskedelem** tekintetében a szeptemberi számok arról tanúskodnak, hogy a török gazdaság igyekszik behozni a járványhelyzet okozta sokkból fakadó lemaradást. A szeptemberi, 16 milliárd dolláros export Ruhsar Pekcan miniszter asszony október 2-i bejelentése szerint abszolút rekordot jelent az ország történetében. Az év első kilenc hónapjában az előző év hasonló időszakához képest 4,8%-kal növekedett az export mértéke. A külkereskedelmi mérleg szempontjából ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy szeptemberben az import mértéke – 20,9 milliárd dollár – meghaladta az export mutatóit.

Éves összevetésben a visszaesés szembetűnő. A januártól augusztusig tartó időszak 2019-hez képest 12,9%-os export- és 1,2%-os import visszaesést mutat (számszerűsítve az export jelenleg 102, az import 135 milliárd dollárra rúg). Az export csökkenése szoros összefüggésben van az autóiparban érzékelhető lassulással, hiszen a szóban forgó szektor a teljes török export csaknem 40%-át adta ki az év első félévében. A külkereskedelmi deficit ezek alapján a tavalyi értékekhez képest csaknem 70%-kal növekedett, ami mintegy 33,5 milliárd dollárt tett ki az év első nyolc hónapjában.

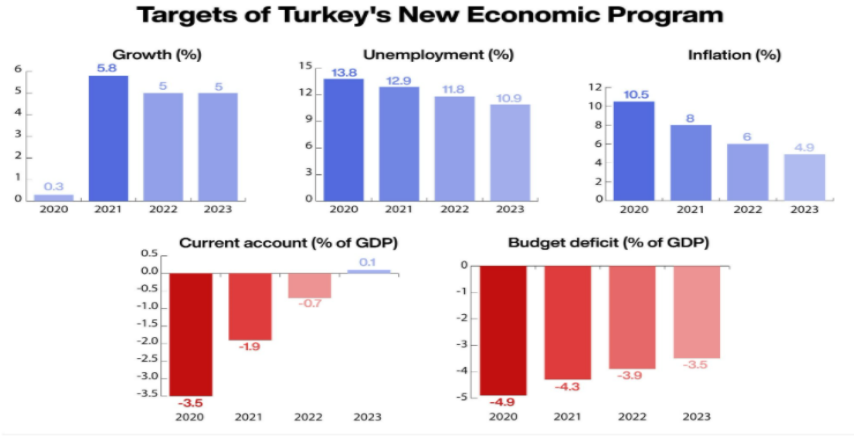

A kereskedelmi mérleg alakulása 2018 augusztusa és 2020 augusztusa között

Itt kell szót ejteni a GDP mintegy 10%-át kitevő, a mellékágazatokkal nagyságrendileg 15 millió embernek munkát adó **turizmus**ról is, mely területen Törökország idén az országba érkező vendégek számát tekintve jelentős, 76%-os visszaesést kénytelen elkönyvelni. A turisztikai tárca közlése szerint 2020 augusztusának végéig mindössze 7,3 millió turista érkezett az országba, ami a 2019-es év 45 milliójához képest meglehetősen jelentős visszaesés.

A nemzetközi kockázatelemzők közül a **Moody's** szeptember 11-én B1-esből B2-es besorolásba helyezte át Törökországot, megerősítve ezzel az ország „befektetésre nem ajánlott" státuszát. A döntést főként az ország külső kitettségével, a valuta tartalék elolvadásával (év eleje óta a teljes tartalék 40%-át már felhasználták), és a fizetési mérleg egyensúlyának lehetséges felborulásával indokolta. A Moody's szerint a jövőbeli kilátásokat nagymértékben befolyásolja a megtakarítások és a termelékenység, valamint az oktatás hatékonyságának alacsony szintje is.

A kincstári és pénzügyekért felelős miniszter, Berat Albayrak szeptember 29-én ismertette Törökország új, 2023-ig érvényes gazdasági programját (Új Gazdasági Program 2021-2023 címmel).[1] A miniszter kiemelte, hogy 2020-ban 0,3%-os növekedéssel számolnak, de a legpesszimistább forgatókönyv esetén is csupán másfél százalékos visszaesés képzelhető el. A tervek szerint az elkövetkező három évben a gazdasági növekedés 5-6% között lesz minden esztendőben. A miniszter bejelentése szerint a munkanélküliség 2023-ra 11% alá csökken majd, az infláció pedig az év végéig kitűzött 10,5%-os arányról a program végéig 5% alá csökken. Albayrak kiemelte, hogy a járványhelyzet kezdete óta a kormány a GDP 10%-át, azaz mintegy 62 milliárd dollárt fordított a gazdaság átszervezésére és a járványból fakadó problémák megoldására.

Az új török gazdasági program céljai 2021-2023-ra

Szaúd-Arábia bojkottja

Érzékenyen érintheti a török exportőröket a szaúdi kereskedelmi tárca azon döntése, melynek értelmében Szaúd-Arábiába teljeskörűen életbe léptette a török árucikkek behozatali tilalmát. Az intézkedést Rijád politikai válaszlépésnek szánja Ankarával szemben a Katar, a Hasogdzsi gyilkosság ügyében és a regionális szinten követett török politikai törekvésekre. A döntés a kis-ázsiai ország bizonyos szektorai (vas- és acélipari termékek, elektronikai eszközök, bútoripar, textilipar) negatív hatással lehet, de a szaúdi kis- és közepes vállalkozásoknak is komoly nehézséget okozhat ennek a beszerzési forrásnak a kiesése. Egyébiránt, a 2019-ben több mint 5 milliárd dollárra rúgó – vagyis nem kiemelkedő volumenű – kereskedelmi mérleg mintegy 1,2 milliárd dolláros török többletet mutatott.

Importvámok kibővítése

Ahogy azt korábban jeleztük, a járványhelyzet kitöréséből fakadóan a hazai ipart védő importvámok kivetése Törökországban már a nyár elején megkezdődött (*l. 2699/ANK/2020*). A legújabb, szeptember 24-én nyilvánosságra került döntés értelmében a vámtételeket egyrészt újabb termékekre terjesztették ki, másrészt az – egyes termékek esetében 40%-os – extra importvámok érvényességi idejét 2020. december 31-ig meghosszabbították. Az érintett termékcsoportok közül ki kell emelni az arany és drágakövek körét, a hűtőberendezéseket, mosógépeket, mosogatógépeket, légkondicionáló berendezéseket, textilipari berendezéseket, vas- és acélipari termékeket, faipari termékeket, hangszereket és higiéniai termékeket.

Forrás: Magyarország Nagykövetsége, Törökország

[1] A teljes dokumentum elérhető ezen a linken: https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/09/YEN%C4%B0-EKONOM%C4%B0-PROGRAMI-K%C4%B0TAP%C3%87IK.pdf